УДК 811.111’373.46:34

А. Гідора-Шишковська

асистент кафедри теорії,
історії держави і права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»

АБРЕВІАТУРА ТЕРМІНІВ В АКТАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інтеграційні процеси, які домінують у зовнішній політиці України в умовах сьогодення, знаходять відображення в утворенні нових лексем і змінах значення слова, зокрема в термінології. Правові акти ЄС досліджені в роботах вітчизняних (Касяненко, Романченко, Чередниченко, Шаблій) та іноземних науковців (Born, Berteloot, Gibova та ін.) на матеріалі окремих мов, а також із позицій перекладознавства (Касяненко, Gibova, Stolze). Процес упорядкування термінології відбувається в результаті взаємодії різних мов, особливо під впливом англійської й французької як офіційних мов Європейського Союзу.

Матеріалом для статті були словники, а також тексти нормативних документів ЄС: Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing / Директива 2005/60/ЄС Європейського парламенту й Ради ЄС від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму; Директива 2009/110/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС від вересня 2009 р. про започаткування, здійснення та пруденційний нагляд за діяльністю установ, що працюють з електронними грошима; Consolidated Versions of the Treaty of European Union and the Treraty of the Functioning of the European Union / Консолідовані версії Договору про Європейський Союз і Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01); Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part/ Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони.

Під час написання статті використовувалися методи зіставного, компонентного, описового, контекстуального аналізу й метод семного аналізу словникових дефініцій.

Для дослідження терміносистеми правових актів ЄС важливою є теза про те, що терміносистема представлена в певному сенсі як інформаційна мова визначеної сфери [5, с. 276]. Слідом за Р.І. Дудком ми визначаємо *терміносистему* як чітко окреслену систему ієрархічно взаємопов’язаних понять певної спеціальної / професійної галузі відповідно до її концептуального апарату.

Щодо структури термінів, то більшість фахівців (наприклад, Дяков, Кияк та Lejczyk) за формальною структурою поділяють терміни таким чином:

1) терміни – кореневі слова: корінна лексика, запозичена лексика;

2) терміни – похідні слова: корінна, запозичена лексика (терміни, утворені за допомогою префіксації, суфіксації, суфіксально-префіксального способу);

3) терміни – складні слова: корінна лексика, гібридотерміни, запозичена лексика;

4) терміни-словосполучення;

5) терміни – символи-слова (сполучення літер із цифрами);

6) терміни моделей слова (форма першої літери відбиває форму об’єкта);

7) терміни-абревіатури.

Саме терміни-абревіатури в актах ЄС використовуються для чіткості, лаконічності та полегшення концентрації уваги читача на дії, а не на номінації учасників.

У складі правничої термінології ЄС є власне юридичні терміни, а також номенклатурні назви й абревіатури (скорочені номінації всіх названих груп).

У правових документах ЄС широко використовуються скорочені слова й абревіації. Абревіатури визначаються як складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Уживаються в усному й писемному мовленні [7].

Абревіатури – це головно терміни-іменники, які складаються зі скорочених компонентів складного (вихідного) слова / терміна. Оптимальним цей спосіб словотворення можна вважати тому, що він сприяє лаконічності фахової мови й економії мовних засобів, проте інколи він зумовлює незрозумілість і багатозначність термінологічних одиниць [2, с. 119].

Під ***абревіацією*** розуміємо утворення нового слова з перших літер словосполучення. Абревіатури, утворені на основі англійської мови, як правило, мають відповідні позначення в інших мовах держав-членів. Їх використовують для позначення європейських стратегій, норм, документів, угод, установ, організацій, етапів європейського розвитку. У терміносистемі правових актів ЄС трапляються абревіатури в поєднанні з повними й усіченими термінами. Абревіатурні позначення здебільшого є синонімічними до їх повних еквівалентів. Абревіатурами є терміни-іменники, які складаються зі скорочених компонентів складного (вихідного) слова / терміна.

Найпоширенішими абревіатурами в правових актах ЄС є:

European Union (EU) – ЄС;

Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) – Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ);

Council of Europe (CoE) – Рада Європи (РЄ);

United Nations (UN) – Організація Об'єднаних Націй (ООН);

the Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the European Union – Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС (СЗБП);

the Common Security and Defence Policy (CSDP) – Спільна політика безпеки й оборони (СПБО);

Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) – поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі (ЗВТ);

World Trade Organisation (WTO) – Світова організація торгівлі (СОТ);

Ukraine and the European Defence Agency (EDA) – Україна та Європейське оборонне агентство (ЄОА).

Абревіатури, утворені на основі англійської мови, як правило, мають відповідні позначення в інших мовах держав-членів:

Англ. DG – Directorate-General, фр. DG – Direction Generale, нім. GD – General direction, укр. ГД – Генеральний директорат.

Англ. EUBAM – EU Border Assistance Mission, фр. EUBAM – Mission europeenned'aide a la gestion des frontieres, нім. EUBAM – EU-Mission zur Unterstutzung des Grenzschutzes, укр. EUBAM – Місія ЄС із надання допомоги на [українсько-молдавському] кордоні.

Абревіатури використовують для позначення європейських стратегій, норм, документів, угод, установ, організацій, етапів європейського розвитку (EU-15, EU-25, EU-27, EU-28).

У терміносистемі правових актів ЄС є абревіатури в поєднанні з повними й усіченими термінами:

англ. DG Employment, Social Affairs and Inclusion – DG Emploi, фр. Affaires sociale set inclusion, нім. GD Beschäftigung, Soziales und Integration;

англ. EURO-AIM (European Organization for an Independent Audiovisual Market), фр. EURO-AIM (Organisation européenne pour un marché de l'audiovisuel indépendant), нім. EURO-AIM (Europäische Organisation für einen unabhängigen audiovisuellen Markt).

RESIDER:

англ. Community Programme to Assist the Conversion of Steel Areas;

фр. Programme communautaire en faveur de la reconversion des zones sidérurgiques;

нім. Gemein schaft sprogramm zu gunsten der Umstellung von Eisen- und Stahlrevieren.

У правових актах ЄС абревіатури можуть застосовуватися не як скорочені варіанти загальновживаних вихідних лексем, а як самостійні терміни, особливо в позначенні програм, проектів та організацій ЄС. Наприклад: «*Text with **EEA** relevance». (Текст стосується **ЄЕП**)* [2, с. 200].

ЕЕА – це абревіатура від *European Economic Area*, українським відповідником якої є *ЄЕП*, тобто *Європейський економічний простір*. Абревіатура цього інтеграційного економічного об'єднання країн Європейського Союзу і Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) [1] через її широке розповсюдження та довге існування є відомою як професіоналу, так і необізнаній у цій галузі людині, тому може застосовуватись як самостійний термін без розшифрування, що й спостерігаємо в тексті Директив Європейського парламенту й Ради ЄС:

*"For the purposes of paragraph 1, secure, low-risk assets are also units in an **undertaking for collective investment in transferable securities (UCITS)** which invests solely in assets as specified in the first subparagraph"* [3, с. 56].

*«Для цілей частини 1 забезпечені низькоризиковані активи – це також одиниці в **організації колективного інвестування в перехідні цінні папери** (UCITS), які інвестують виключно в активи, як зазначено в першому пункті».*

Тут абревіатура вживається тільки після повного варіанта словосполучення "*undertaking for collective investment in transferable securities*". В українській мові залишено вихідний варіант абревіатури, але її повна форма перекладається як «організація колективного інвестування в перехідні цінні папери». UCITS – це інвестиційні фонди, що відповідають правилам м'якості Європейського Союзу згідно з Директивою 85/611/ЕЕС, яка була створена ще в 1985 р. і оновлювалася в середині 2010 р. [9] Ця абревіатура часто вживається в законодавчій, економічній і правовій галузях, наявна в словнику та закріпилася в українській мові саме в такому вигляді.

Таке ж явище спостерігається в двох нижченаведених прикладах:

*"The Community action should continue to take particular account of **the Recommendations of the Financial Action Task Force (hereinafter referred to as the FATF)**, which constitutes the foremost international body active in the fight against money laundering and terrorist financing"* [2, с. 3, 120].

*«Заходи Співтовариства мають і надалі враховувати **Рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (далі – FATF)**, яка є головною міжнародною установою у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму».*

FATF – міжурядова організація, що виробляє світові стандарти у сфері протидії відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму [6] Проаналізувавши додаткові матеріали (FATF, Вікіпедія, Эксперт-ФМ, Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму й розповсюдженню зброї масового знищення (Рекомендації FATF)), ми можемо зробити висновок, що існує два варіанти цієї абревіатури в українській мові – FATF та ФАТФ.

*"**The General Agreement on Trade in Services (GATS)** allows Members to adopt measures necessary to protect public morals and prevent fraud and adopt measures for prudential reasons, including for ensuring the stability and integrity of the financial system"* [8, с. 120].

*«**Генеральна угода про торгівлю послугами (GATS)** дозволяє членам затверджувати заходи, необхідні для захисту норм поведінки, попередження шахрайства, а також уживати обґрунтовані заходи, включаючи забезпечення стабільності та цілісності фінансової системи».*

GATS – угода Світової організації торгівлі, що набрала чинності в січні 1995 р. в результаті уругвайського раунду переговорів. Угоду було укладено для поширення багатосторонньої системи торгівлі на сектор послуг у такий же спосіб, яким Генеральна угода з тарифів і торгівлі забезпечує подібну систему для торгівлі товарами [1]. З огляду на додаткові матеріали [8] можна також сказати, що існує два варіанти цієї абревіатури – GATS та ГАТС.

*“Suspicious transactions should be reported to the **financial intelligence unit (FIU)**, which serves as a national centre for receiving, analysing and disseminating to the competent authorities suspicious transaction reports and other information regarding potential money laundering or terrorist financing”.*

*«Інформація про підозрілі операції має надаватися **підрозділу фінансової розвідки (ПФР)**, який діє в якості національного центру з отримання, аналізу й направлення до компетентних органів звітів про підозрілі операції та іншої інформації, яка стосується можливого відмивання коштів або фінансування тероризму»* [2, с. 7].

Розшифрування абревіатури, як правило, здійснюється при першому вживанні скорочення, а саме скорочення береться в дужки, щоб надалі в тексті вживати саме його, а не розшифрований варіант. Абревіатура *FIU* не є загальновживаною. Під час пошуку додаткового матеріалу першим варіантом її розшифрування пошукова система пропонує “Florida International University”, що не відповідає контексту Директиви й повній формі абревіатури. Далі в тексті Директиви 2005/60/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів і фінансування тероризму ця абревіатура вживається без розшифрованого варіанта.

Таким чином, у правових документах ЄС широко використовуються скорочені слова й абревіації. Абревіатури визначено як складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вони використовуються для позначення установ, органів, програм діяльності, етапів європейського розвитку, європейських стратегій. Досить часто абревіатура термінів допомагає швидше донести суть актів ЄС, але незнайомі для читача скорочення в термінології актів ЄС ставлять під сумнів правильність розуміння лексеми.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в аналізі фахової лексики ЄС у різних дискурсивних практиках.

Література:

1. Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki.
2. Директива 2005/60/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів і фінансування тероризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=72389.
3. Директива 2009/110/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС від вересня 2009 р. про започаткування, здійснення та пруденційний нагляд за діяльністю установ, що працюють з електронними грошима, що вносить зміни до Директив 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС і припиняє дію Директиви 200/46/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/doccatalog/ document?id=72391.
4. Касяненко Д.С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України : дис. … канд. філол. наук : 10.02.16 / Д.С. Касяненко ; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». – О., 2011. – 257 с.
5. Лейчик В.М. Прикладное терминоведение и его направления / В.М. Лейчик // Прикладное языкознание : [учебник]. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 1996. – С. 276–287.
6. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму й розповсюдженню зброї масового знищення (Рекомендації FATF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uainsur.com/wp-content/uploads/2012/04/New_FATF_Standarts.pdf
7. Ткачівська М.Р. Абревіатури в художній літературі та стратегії їх перекладу / М.Р. Ткачівська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvkhdu/2010_X/26.pdf.
8. General agreement on trade in services [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats.pdf.
9. Victory Investors [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.victoryinvestors.com/chto-takoe-investicionnye-fondy-ucits.

Анотація

А. ГІДОРА-ШИШКОВСЬКА. АБРЕВІАТУРА ТЕРМІНІВ В АКТАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття присвячена вивченню абревіатури термінів юридичних актів ЄС. Тенденція до мовної економії знаходить своє втілення у фахових текстах права ЄС. Основними засобами її прояву є використання скорочення термінів і абревіації. У статті аналізується поділ термінів за структурою та наводяться приклади найуживаніших термінів в актах ЄС.

Ключові слова: терміни актів ЄС, абревіатура та скорочення термінів актів ЄС.

Аннотация

А. ГИДОРА-ШИШКОВСКАЯ. АББРЕВИАТУРА ТЕРМИНОВ В АКТАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Статья посвящена изучению аббревиатуры терминов юридических актов ЕС. Тенденция к языковой экономии находит свое воплощение в профессиональных текстах права ЕС. Основными средствами ее проявления является использование сокращения терминов и аббревиации. В статье анализируется разделение терминов по структуре, приводятся примеры наиболее употребляемых терминов в актах ЕС.

Ключевые слова: термины актов ЕС, аббревиатура и сокращения терминов актов ЕС.

Summary

A. GIDORA-SHISHKOVSKA. ABBREVIATION OF TERMS IN EUROPEAN UNION ACTS

Article is dedicated to the study of abbreviation terms in EU legal acts. The tendency of saving language is embodied in professional texts of EU law. The main means of its manifestation is the use of shortening terms and it's abbreviation. In the article it is analyzed the division terms by the structure and provides the examples of commonly used terms in the EU regulations.

Key words: EU acts terms, abbreviations and shortening EU acts.